

Některé problémy útočné operace počátečního období války

(VM č. 2 1964)

Podplukovník Zdeněk Hradecký

Předností článku generálmajora Voštery a zároveň velkým jeho přínosem k dalšímu rozvíjení vojenskoteoretického myšlení našeho velitelského sboru je skutečnost, že se autor zmiňuje o řadě závažných otázek, které s takovou konkrétností nebyly dosud publikovány na stránkách vojenských odborných časopisů. Zatím jsme se ještě nesetkali s konkrétním a vcelku jednoznačným názorem na tak důležité problémy počátečního období války jako je forma operací, obsah, cíle a doba trvání atd. Článek přináší řadu nových názorů, které jsou bezesporu zajímavé a podněcují k zamyšlení.

Protože svým charakterem a podáním nelze článek v plné míře pokládat za diskusi, zvláště v první části, chtěl bych se vyjádřit k některým otázkám a přispět tak byť dílčím způsobem k jejich vyjasnění.

Nejdříve k otázkám významu počátečního období války z hlediska operační a taktické přípravy vojsk a velitelského sboru. Složitost této problematiky vystihl autor velmi dobře tím, když konstatoval, že „... čím více se těmito otázkami zabýváme, tím více problémů vyvstává...“.

Podívejme se však, kdy tomu tak je — kdy se objevují problémy, které nás často uvádějí do rozpaků. Při hlubším rozboru se ukáže, že tento stav je charakteristický pro ten moment, kdy přestaneme hovořit o obecných zásadách počátečního období války a začneme analyzovat ty problémy, které se týkají bezprostředně nás — naší armády. Je totiž zcela pochopitelné, že uplatňování obecně platných zásad na konkrétní podmínky a situaci se nemůže obejít bez zřetele na to, co je specifické — co vytváří a charakterizuje onu konkrétnost. A toto platí i pro případ aplikace obecně platných zásad socialistické vojenské doktríny o počátečním období příští možné války na konkrétní podmínky našeho státu a armády. Specifika naší armády je pak charakterizována i úlohou a posláním v rámci ozbrojených sil Varšavské smlouvy.

Proto nemůžeme v některých případech obecně platné zásady sovětského vojenského umění aplikovat doslova, ale s obezřetným přihlédnutím právě ke konkrétním podmínkám.

A že právě při využívání, aplikaci a rozpracovávání obecně platných zásad přípravy operace a boje v počátečním období války na naše konkrétní podmínky vyvstává nejvíce problémů je zcela zákonité, protože v mnoha případech docházíme k tomu, že to „naše konkrétní“ je svým způsobem natolik specifické a charakteristické, že dogmaticky uplatňovat obecně platné zásady nelze. Přesto

však k tomu někdy dochází — čehož důkazem je např. **problematika vysokých temp** v prvních útočných operacích v počátečním období války. Jaderné zbraně, mechanizace a motorizace armád a široké použití vzdušných výsadků byly jistě těmi základními činiteli, kteří ovlivnili tempo útočných operací a umožnili vojenskému umění dojít k závěru, že zvláště v počátečním období války bude možné dosahovat tempa útoku 100 i více km/den. Přitom jistě ne tím hlavním, ale přesto důležitým činitelem zůstává i terén, který neovlivňuje možnosti pohybu vojsk jen bezprostředně, ale i prostřednictvím výhodnosti nebo nevýhodnosti použití jaderných zbraní. Terénní podmínky přitom nejsou pochopitelně na celém evropském válčišti stejné.

Přiznáme-li, že terén má vliv na tempo boje a operace, pak budeme pečlivě vážit, zda obecně platnou zásadu vysokých temp lze aplikovat všude stejně. Rozbor otázek možností a reálných předpokladů k dosažení tempa prvních útočných operací 100 i více km/den je proto v našich konkrétních podmínkách jedním z těch problémů, který (jak autor sám uvádí) vyvolává při hlubším studiu další problémy.

Snaha o rychlé vytyčení zásad pro přípravu a výcvik vojsk a štábů nás často svádí k dogmatismu, k paušalizování, k nedoceňování proporcí mezi obecně platným a konkrétním — nezřídka mezi přáním a skutečnými možnostmi.

Hluboké rozbor a vědecky zdůvodněné závěry k řadě důležitých problémů, které vyplývají z charakteru a způsobů boje a operace v počátečním období války v konkrétních podmínkách, jsou podle mého názoru tím, co jsme zůstali rozpracování teorie vojenského umění dlužni. Teorie operačního umění a taktiky, která by účelně kloubila obecné zásady spolu s konkrétními našimi specifickými podmínkami, které vyplývají z úloh a místa naší armády, by měla být pak tím základním kamenem výcviku vojsk, operační a taktické přípravy našeho velitelského sboru.

V tomto smyslu chci plně podepřít názor autora, že problematika počátečního období války není nejen zvládnuta, ale není ještě ani plně propracována.

*

Dále se chci vyjádřit k některým otázkám **způsobů a forem operace a boje v počátečním období války**.

V článku se ukazuje na charakteristické rysy počátečního období války z hlediska využití základního prostředku vedení ozbrojeného zápasu — jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení. Přitom autor konstatuje, že základní formou operační činnosti v tomto období budou útočné operace, vedené od samého začátku formou střetných sražení a bojů. Potud je uvedené konstatování plně v souladu se stávajícími zásadami vojenského umění. Problematičtější je však další tvrzení: „Co však chci hlavně zdůraznit je to, že útočné operace budou vedeny jak na stupni fronty, tak armád, nepřetržitě po celou dobu počátečního období války...“

Tento názor je bezesporu zajímavý a bylo by též zajímavé pokusit se najít fakta, která by jej podepřela nebo možná vyvrátila. V článku však je zdůvodnění tohoto tvrzení jen v prostém konstatování, že „... je to sice odvážné, ale jinak si průběh počátečního období nedovedu představit...“.

Vzhledem k tomu, že tento závěr nevyplývá z rozboru určitých faktů, která by v souhrnu ukazovala jak k němu autor dospěl, ale jedná se jen o tvrzení, je

velmi obtížné polemizovat o podstatě problému. I když sám autor přiznává, že jde o odvážné tvrzení, přesto se domnívám, že v tomto případě nelze vystačit jen s odvahou a ani s tvrzením, že si nelze průběh počátečního období války představit jinak.

Právě v tomto případě by bylo třeba hlubokým a podrobným rozbořením skutečného stavu a možností podepřít toto tvrzení propočty, statistikou, poměrem sil a dalšími fakty.

Nemám v úmyslu polemizovat s autorem o správnosti jeho tvrzení, ani předkládat čtenářům své důvody proč s ním v tomto případě nesouhlasím. O to mi v tomto případě opravdu nejde. Jeden z důvodů je pochopitelně i v tom, že neznám fakta ze kterých autor vycházel. A tvrdit, že mám opačný nebo jiný názor na formy operací v počátečním období války, zvláště na problematiku jejich nepřetržitosti, přitom neuvést jaké mám k tomu protiargumenty — by bylo neúčelné. Diskuse by zůstávala stále jen na povrchu problému a nedotýkala by se podstaty věci samé.

Chtěl bych však v tomto případě poukázat na jinou — podle mého názoru závažnou skutečnost — na způsob zveřejňování závěrů či názorů k důležitým problémům vojenského umění.

Je správné, že Vojenská mysl zveřejňuje nejen oficiální názory, ale i takové, které se mohou lišit. Přitom však je pro čtenáře nezřídka velmi těžké posoudit, co je třeba pokládat za oficiální názor a co je názor jednotlivce, skupiny či určitého kolektivu. Není jistě zcela nepochopitelné, že je řada důvodů, které brání tomu, aby některé oficiální názory, které jsou pro nás pro všechny závazné, byly formulovány a zveřejňovány jen v závěrech, bez hlubšího zdůvodňování a bez předcházejících rozborů, které jim předcházely. Toto se objevuje zákonitě v těch případech, kdy zásady utajení převyšují svojí důležitostí význam pochopení podstaty u širokých mas čtenářů.

Jde-li však o neoficiální, osobní názor autora, pak snad není důvodu, aby tento názor byl podepřen konkrétními fakty, popřípadě rozborů, které přivedly autora k určitým závěrům.

Podle mého názoru je to nejen možné, ale nanejvýš nutné, protože má-li vojenský odborný tisk rozvíjet teoretické myšlení velitelského sboru, musí umožňovat diskusi a výměnu názorů. Aby však všechny tyto formy nezůstaly jen na bázi slovíčkaření, ale aby postihovaly podstatu problému, je podle mého názoru třeba podkládat myšlenky, závěry a tvrzení fakty, důvody a argumenty.

Autor článku mohl blíže vysvětlit důvody a podstatné příčiny, které ho vedly k závěru o nepřetržitosti útočných operací v průběhu celého počátečního období války a o kterémto tvrzení se opírají i další závěry, které však opět lze zařadit do kategorie apriorních tvrzení.

Jestliže se v článku uvádí, že žádná z válčících stran se nebude předem bránit a to „... prakticky na všech stupních strategickém, operačním nebo taktickém“, přičemž že „Každá z válčících stran vyvine maximální úsilí k řešení cílů počátečního období války aktivním způsobem“, pak nejen že tato tvrzení nejsou v plném souladu, ale ve svém pojetí si i do určité míry odporují.

Postavíme-li si uvedené závěry vedle sebe a neznáme-li bližší zdůvodnění, pak je málo přesvědčivé tvrzení, že v počátečním období války budou frontové a armádní útočné operace vedeny nepřetržitě po celou dobu jeho trvání a že ani

„... nevýhodný způsob zahájení války neodsuzuje a nedonutí žádnou z válčících stran předem se bránit... na všech stupních...“.

Střetné sražení, jakožto typický druh operační činnosti a forma útočné operace, je sice charakteristické tím, že oba protivníci se snaží řešit cíle sražení útočným způsobem, ale výsledek střetného sražení či boje může být jen jediný — porážka jednoho a vítězství druhého. A tento důsledek střetnutí je charakteristický tím, že poražený přestává útočit a začne se bránit. Vítěz má naproti tomu vytvořeny předpoklady k dalšímu útoku.

Jestliže se v článku uvádí, že nutno vyloučit možnost obrany předem na všech stupních (taktickém) a že počáteční období války bude pro nás charakteristické sérií nepřetržitě vedených útočných operací, pak je negována i možnost dočasné obrany v průběhu střetného sražení či střetných bojů a stejně tak jakákoli možnost vedení obranných operací byť na vedlejších či pomocných operačních či taktických směrech.

Tyto závěry nemohou být a jistě nejsou samoúčelné, ale v případě jejich přijetí se musí nutně promítnout do teorie i praxe — do výcviku vojsk a přípravy velitelského sboru.

Postavme si však otázku: Je takovýto, podle mého názoru, jednostranný pohled na průběh počátečního období války reálný? Máme skutečně všechny, lze říci „trumfy“ v rukách, abychom mohli stavět na tom, že od momentu zahájení války povedeme nepřetržitě řadu útočných operací? Socialistická vojenská věda i učení marxismu-leninismu o válce a armádě velmi důrazně upozorňují na nebezpečné důsledky zlehčování a podceňování nepřítele na jedné straně a na přeceňování sama sebe na straně druhé.

Jisté je, že socialistická vojenská věda vychází ze zásady, že nejlepším způsobem obrany je útok, staví na reálných možnostech ozbrojených sil socialistického tábora a celkovém poměru sil na Evropském válečném poli, ale nikterak nepopírá složitost a různorodost bojové i operační činnosti vojsk v hlavním a za určitých okolností i rozhodujícím období příští možné války — v počátečním období.

Proto se domnívám, že postavit za základ výcviku vojsk, operační a taktické přípravy velitelského sboru zásadu, že počáteční období války znamená několik nepřetržitě vedených útočných operací promítnuto na všechny stupně včetně taktiky, by nebylo správné. Vždyť mimo jiné se v jednom z dalších odstavců zdůrazňuje: „... My se učíme přípravě a vedení operací v soudobé válce za nejtěžších podmínek...“ To je jistě správné a mělo by to vždy být. Ale jsou podmínky, uváděné v článku skutečně ty nejsložitější? Do jisté míry se vnučuje názor, zda to nejsou právě ty nejjednodušší, tzn. ty podmínky, kdy se nám podařilo vlastně porazit nepřítele ještě před zahájením první útočné operace a kdy sérií nepřetržitě a ve velkém tempu uskutečňovaných útočných operací jsme se v krátké době zmocnili mořského pobřeží a ukončili tak válku v Evropě společně s ukončením počátečního období války.

Věřím, že pro nás všechny by takto uskutečněný průběh počátečního období války byl žádoucí a že bychom si to tak přáli. Máme však všechny předpoklady k tomu, abychom tomuto přání podřídili zásady vojenského umění a vojenské doktríny?

Domnívám se, že rozhodujícím činitelem při tvorbě zásad vojenské doktríny nemohou být přání, ale reálné možnosti. Vždyť řada příkladů z historie vojenství

ukazuje škodlivost, riskantnost a nesprávnost uplatňování názorů, jejichž podstata spočívala v tom, že „přání bylo otcem myšlenky“.

Podle mého názoru budou útočné operace nejtypičtějším druhem operační činnosti vojsk v počátečním období války, ale jen na určitých rozhodujících směrech. Domnívám se však, že souběžně s tím nutno připustit i obranné operace být v omezeném rozsahu, v důsledku dočasného úspěchu nepřítele na určitém směru. Stejně tak nelze vyloučit obranné operace s cílem krýt bok hlavního úderného uskupení, zabezpečit rozhodující převahu sil a prostředků na směru hlavního úderu, na vedlejších směrech apod. Proto počítáme s tím, že formy a způsoby bojové a operační činnosti vojsk v počátečním období války nebudou jednoznačné, ale že charakteristickým rysem tohoto období bude právě jejich rozmanitost, různorodost a časté střídání na stupni taktickém i operačním.

Jestliže článek uvádí, že tvrzení o nepřetržitosti útočných operací je „odvážné“ — a tím zcela pochopitelně i zajímavé, pak neméně „odvážné“ jsou i další závěry.

Jedním z nich, který zasluhuje pozornosti je ten, ve kterém autor velmi snadno odpovídá na otázku, jak dlouho bude trvat počáteční období války. Doslova uvádí: „Dobu trvání počátečního období války můžeme omezit na týdny. Na dny omezovat toto období je rozhodně málo a na měsíce je z hlediska prostředků k vedení války mnoho... V Evropě můžeme dobu počátečního období (průměrná kalkulace) omezit časově na 3—6 týdnů. Bude snaha tuto dobu snížit na minimum. Méně to však pravděpodobně nebude...“.

Autor v článku blíže neosvětluje jak k tomuto závěru došel. Jediné zdůvodnění této zcela jednoznačné prognózy je v tvrzení, že měřit počáteční období na dny je málo a naopak na měsíce je mnoho. Z hlediska již shora uvedeného názoru na průběh počátečního období, na jeho cíle a obsah lze dedukovat, že autor vycházel při propočtech z hloubky evropského válčiště a průměrného tempa útočné operace v počátečním období války.

Jsem si plně vědom, že polemizovat s těmito závěry lze jedině na základě hlubokých znalostí a možností válčících stran. A přiznávám, že v tomto ohledu nemám potřebné znalosti. Přesto bych však chtěl ukázat na další skutečnosti, které vyplývají z předpovědi doby trvání počátečního období války. Mimo jiné se totiž v článku též uvádí: „... Někdo může namítnout, že uvedený obsah cílů počátečního období války rovná konci války, i když je to velmi optimistické, nechci tuto možnost vyloučit...“.

Vycházíme-li z tohoto dalšího závěru, můžeme si vyvodit, že doba trvání příští možné války v Evropě by odpovídala období 3—6 týdnů (i když se v článku uvádí, že ukončením války v Evropě by podle mého názoru ještě světová válka neskončila).

Nemám dostatek potřebných konkrétních znalostí, abych mohl souhlasit či oponovat této předpovědi, ale mám v živé paměti rozsáhlou diskusi o charakteru, obsahu, cílech a době trvání počátečního období příští možné války, která probíhala na stránkách sovětské Vojenské mysli.

Tato diskuse přihlížela k řadě závažných faktorů a skutečností a přesto nedošla k jednoznačnému závěru právě v otázce doby možného trvání počátečního období války. Právě naopak ukázala v plné míře složitost tohoto období, jeho různorodost a specifiku, což ve svém souhrnu nedovoluje předem a jednoznačně vymezit toto období příští možné války. Přitom ohromným kladem této

diskuse byla skutečnost, že jednotliví diskutující obhajovali své názory řadou rozborů, zdůvodnění a faktů, které vysvětlovaly a dávaly možnost reálného posouzení — čímž diskuse neobyčejně obohatila teoretické myšlení čtenářů i vlastních účastníků diskuse.

Pochopitelně, že ani tato diskuse nemůže nikomu bránit vyslovit svůj názor na dobu trvání počátečního období války v našich konkrétních podmínkách. Názory mohou být různé a přitom žádný — zvláště v oblasti vojenského umění — nemá punc absolutní pravdy. Této pravdě se však může přiblížit více méně jen ten, kde snese více logičtějších a přesvědčivějších faktů k podepření svého názoru. Prvek relativity však nikdy nevymizí.

Z tohoto hlediska posuzuji i závěry o době trvání počátečního období války, uvedené v článku. Jestliže jsou podloženy hlubokým rozбором podle možnosti obou potenciálních stran — obou případných protivníků v příští možné válce, pak jsou závěry relativně blízko možné absolutní pravdě. Pro rozvoj teoretického myšlení velitelského sboru, pro vojenskovědeckou práci i pro hlubší pochopení hlavního směru praktické přípravy našeho velitelského sboru by bylo účelné v přípustné míře zveřejnit i příslušné rozборы.

V případě, že tyto rozборы nejsou, a že jde jen o subjektivní názor, pak by bylo jistě vhodné, aby se v článku zveřejněné závěry staly předmětem zkoumání, předmětem diskuse a výměny názorů. V obou případech by to znamenalo jistě podstatný krok vpřed při rozpracovávání jedné z důležitých oblastí vojenského umění — problematiky počátečního období války.

*

Dále bych se chtěl zmínit o **zabezpečení nepřetržitosti útočných operací v počátečním období války**, kterou se článek též zabývá. Úvodem jsou čtenáři uvedeni do situace, která je definována takto: „Může vzniknout situace, že druhé sledy nebo zálohy armád, frontů i druhosledové fronty prvního strategického sledu včas nepřijdou, anebo vojska, která již dlouho bojují, jsou vyčerpaná“. V zápětí na to však se uvádí: „To však nemůže a nesmí v žádném případě znamenat přerušování operací. Každé přerušování a zastavení úspěšně rozvíjených operací znamená podstatný prospěch pro nepřítele a může mít nepříznivé důsledky pro další průběh nejen počátečního období války, ale i války vůbec.“

Situace, která je popsána, je podle mého názoru naprosto reálná a vzhledem k charakteru operací v počátečním období války za současných podmínek je nutno s ní počítat jako s možnou.

Bezesporu, že dojde-li k uvedené situaci, nebudou podmínky nikterak jednoduché a její řešení nebude pro velitele a štáby lehkou záležitostí. Domnívám se, že pro mnohé z nich by takováto situace i při velitelsko-štábním cvičení v míru znamenala složitý oříšek.

Prozkoumat, rozebrat a zhodnotit zásady možného řešení v podobných situacích, jejichž možnost v celku reálně předpokládáme, by jistě pomohlo k dalšímu zkvalitnění řídicí úlohy velitelských orgánů.

V článku se však jen konstatuje, že takováto situace „nemůže a nesmí v žádném případě znamenat přerušování operací“. Jistě že by toto mělo být konečným cílem, eventuálně je to opět přáním, které však samo o sobě se v praxi střetává s reálnými možnostmi a skutečnými podmínkami situace. Jako zásada,

ztělesňující přání, eventuálně požadovaný cíl jednání je toto správné, ale jistě nepostačující k tomu, aby byla zabezpečena nepřetržitost útočné operace.

S tím souvisí i uvedená zásada o důsledcích přerušení či zastavení úspěšně rozvíjených útočných operacích, která je taktéž obecně platná a jistě správná.

Je však aplikace této zásady v souvislosti se situací vojsk opodstatněná? Podle mého názoru ne tak zcela. Na jedné straně se totiž hovoří o tom, že druhé sledy a zálohy včas nepřišly a že vojska jsou vyčerpána, ale na druhé straně je uplatňována zásada, že každé přerušení úspěšně rozvíjených operací znamená podstatný prospěch pro nepřítele.

Domnívám se, že nelze hovořit o úspěšném rozvíjení operace v případě, že nedošly druhé sledy a zálohy a když jsou vojska vyčerpána. Uvedené dvě negativně působící skutečnosti samy o sobě staví otázku úspěšného rozvíjení útočné operace v pochybnost. Podle mého názoru jsou v příčině a důsledku postaveny dva protichůdné argumenty, které ve většině případů nebudou dovolovat realizaci aplikace správné zásady na podobnou situaci.

Jestliže si tento způsob zabezpečení nepřetržitosti útočných operací v počátečním období války promítneme do prvního tvrzení o nepřetržitosti frontových a armádních útočných operacích v průběhu celého počátečního období války, pak by bylo možné právě v uvedené situaci, která je v článku vymezena, hledat jeden z důvodů, který bude negativně ovlivňovat jednoznačnost tohoto původního tvrzení. To, že se nepříteli podaří zdržet, popřípadě zničit druhé sledy a zálohy, že útočící vojska budou vyčerpána, bude podle mého názoru jeden z těchto faktorů, který nebude umožňovat paušální nepřetržitost útočných operací v průběhu celého počátečního období, ale jehož důsledkem bude nezřídká i přechod do obrany, dočasné přerušení útočné operace a využívání všech dostupných forem a způsobů k relativně rychlému obnovení bojeschopnosti vojsk a získání převahy potřebné k dalšímu rozvíjení útočné činnosti.

Uvedené teze a názory v první části článku působí na čtenáře určitým dojmem absolutizování útoku jako jediného druhu bojové a operační činnosti vojsk v počátečním období války. Tento dojem zesiluje zvláště tvrzení: „Zkušenosti posledního roku potvrdily, že je třeba počítat s jedinou z forem útočné operace — střetným sražením. Ani nevýhodný způsob zahájení války neodsuzuje a nedonutí žádnou z válčících stran předem se bránit a to prakticky na všech stupních...“ Obrana jako možný druh bojové a operační činnosti není tedy uvažována — naopak vylučována.

Přitom není zcela jasné, co rozumět „nevýhodným způsobem zahájení války“. Vždyť mezi nevýhodné způsoby zahájení války lze za určitých okolností počítat i rozpoutání války bez použití jaderných zbraní, stejně však zahájení války překvapivým hromadným úderem těchto zbraní. A lze za těchto podmínek zcela vyloučit obranu na všech stupních? Domnívám se, že by to nebylo zcela správné a to i za těch podmínek, že v oblasti operačního umění se stírá rozdíl mezi útokem a obranou, protože obrana se stává průvodním, byť dočasným jevem útoku se všemi jeho prvky. V oblasti taktiky však zůstává i nadále obrana jedním z hlavních druhů bojové činnosti, kterého budou vojska využívat a který neztratil ve srovnání s útokem své specifické rysy. A tato skutečnost bude podle mého názoru průvodním jevem v počátečním období války.

*

V další části se autor zabývá zásadami plánování útočných operací a **organizací a strukturou prvního hromadného úderu.**

Pro mne osobně bylo vysvětlení problematiky prvního hromadného úderu velkým přínosem k rozšíření znalostí.

Protože jde o zpřesnění problematiky, která do nedávné doby byla vykládána různým způsobem, chtěl bych se pozastavit nad jednou okolností, která by snad potřebovala bližšího vysvětlení nebo snad zpřesnění.

Autor uvádí, že z hlediska plánování prvního hromadného úderu do zahájení bojové činnosti bude známo velmi málo cílů pro rakety všech typů a zejména pro divizní a armádní. Toto bude logickým důsledkem toho, že většina cílů, které je třeba ničit jadernými prostředky v době zahájení hromadného úderu, bude v pohybu a možnosti vlastního průzkumu budou v té době značně omezené.

Z hlediska struktury prvního hromadného úderu na stupni frontu se ukázalo, že bude složen ze dvou salv raketových prostředků, při čemž první salva bude vedena na pevné cíle a PVO nepřítel. Druhá salva bude po 2—3 hodinách za první. A při této příležitosti autor podotýká, že „... Doba mezi těmito dvěma salvami je vyplněna bojovou činností letectva a **klasických palebných prostředků**“. Domnívám se, že by toto tvrzení zasluhovalo bližšího vysvětlení. Není totiž zcela jasné, co je myšleno bojovou činností klasických palebných prostředků (jde o strukturu prvního hromadného úderu). Hned v dalším odstavci se totiž uvádí: „První salvo se rakety divizního typu nezúčastní, poněvadž cíle pro ně budou vesměs v pohybu bez přesné znalosti situace. Obvykle je budeme moci použít až v druhé salvě — tj. v době, kdy průzkum již dodal potřebné údaje o cílech v **dosahu raket divizního typu**...“

Jestliže se v článku vychází z předpokladu, že až v době druhé salvo budou cíle pro rakety divizního typu v jejich dosahu, pak není jasné, které klasické palebné prostředky by mohly vést palbu a na jaké cíle v období mezi 1. a 2. salvou. Letectvo, které jistě tyto možnosti má je uvažováno zvlášť.

*

Závěrem svého diskusního příspěvku bych chtěl zdůraznit: Vycházel jsem z předpokladu, že v článku jsou názory autora, který sleduje cíl podnitit a rozvíjet teoretické myšlení velitelského sboru, že mají podnitit větší zájem čtenářů o rozvíjení zásady teorie vojenského umění a učit je tak lépe a důkladněji pochopit podstatu a smysl jejich tvůrčí práce na příslušném stupni funkčního zařazení.

Jsem si vědom toho, že v mnohých otázkách jsem i já zůstal jen na povrchu řešeného problému a že se mi nepodařilo postihnout samu podstatu.

To, že jsem vyslovil svůj názor k některým otázkám, mělo jediný cíl — přispět byť dílčím způsobem k ujednacení názorů na složitou problematiku počátečního období války vzhledem k našim konkrétním podmínkám a pomoci tak při vytváření reálných předpokladů pro výchovu, výcvik, přípravu velitelského sboru i vojenskovědeckou práci v naší armádě.